

**СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ У СИНЕРГЕТИЦІ
ДЕКОДУВАННЯ СЕМАНТИЧНОГО ОБСЯГУ ІМЕННИКІВ
(на матеріалі німецькомовної художньої прози)**

Дребет В.В.

доктор філологічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
orcid.org/0000-0003-2824-793X

Статтю присвячено вивченню взаємодії синтагматичних, семантичних і парадигматичних факторів у процесі генерування іменникового змісту з його стилістичними характеристиками у німецькій мові з позиції лінгвосинергетичної наукової парадигми, яка розглядає мову як складну динамічну систему, здатну до самоорганізації і саморегуляції. Методологічно важливим у дослідженні є положення про те, що рушійним фактором мовного розвитку виступає синергетичний закон докладання найменших зусиль і збереження мовної енергії. В синергетичному розумінні автор статті проводить паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Якщо в синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні містять закодовану структуровану інформацію, то в цьому ж руслі у роботі розглянуто реалізацію слова в одному зі своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації. Відносно іменника синергетичний механізм мінімізації зусиль у процесі генерування іменниково-інформаційного мовленнєвого змісту передбачає, що ментальний лексикон людини скеровано на оптимальне декодування семантичного обсягу слова з його стилістичним статусом. Отримані на підставі синергетично-квантитативного підходу результати екстрапольовано на лінгвосинергетичні моделі самоорганізації іменникового найменування згідно з принципом мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на оптимальне декодування семантичного обсягу полісемічних або моносемічних іменників у співвіднесенні з їх стилістичними характеристиками у німецькомовній художній прозі. Лінгвосинергетичний підхід із залученням квантитативних методів дослідження дав змогу проаналізувати на синхронічному зрізі результати саморегуляції й становлення полісемічних та моносемічних іменників з огляду на пройдений ними синергетичний цикл порядок – хаос – порядок і в такий спосіб поповнити германське мовознавство новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику.

***Ключові слова:** декодування стилістичних характеристик іменника, семантичний об'єм слова, головна/похідна номінація, ментальний лексикон людини, лінгвосинергетична модель, полісемічна/моносемічна модель іменника, принцип мінімізації зусиль, самоорганізація.*

**СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ
В СИНЕРГЕТИКЕ ДЕКОДИРОВАНИЯ СЕМАНТИЧЕСКОГО
ОБЪЕМА СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ
(на материале немецкоязычной художественной прозы)**

Дребет В.В.

доктор филологических наук, профессор,
Тернопольский национальный педагогический университет
имени Владимира Гнатюка

Статья посвящена изучению взаимодействия синтагматических, семантических и парадигматических факторов в процессе генерирования субстантивного содержания с его стилистическими характеристиками в немецком языке с позиции лингвосинергети-

ческой научной парадигмы. Методологически важным в исследовании является положение о том, что движущим фактором языкового развития выступает синергетический закон приложения наименьших усилий и сохранения языковой энергии. В синергетическом понимании автор статьи проводит параллели между словарем как представителем языкового обобщения о структурированной сумме знаний усвоенной внеязыковой действительности и ментальным лексиконом, который не является произвольным накоплением внесений, а составляет структурированную иерархическую систему таких внесений. Если в синергетическом толковании лексические единицы и их значения на языковом уровне содержат закодированную структурированную информацию, то в этом же русле в работе рассмотрено реализацию слова в одном из его значений на речевом уровне как декодирование информации. Что касается существительного, то синергетический механизм минимизации усилий в процессе генерирования субстантивно-информационного речевого содержания предусматривает, что ментальный лексикон человека направлен на оптимальное декодирование семантического объема слова с его стилистическим статусом. Полученные на основании синергетически-количественного подхода результаты экстраполированы на лингвосинергетические модели самоорганизации субстантивно наименования в соответствии с принципом минимизации усилий, направляющего ментальный лексикон человека на оптимальное декодирования семантического объема моносемичных и полисемичных существительных в соотношении с их стилистическими характеристиками в немецкоязычной художественной прозе. Лингвосинергетичний підхід з використанням кількісних методів дослідження дозволив проаналізувати на синхронічному срізі результат становлення моносемичних і полісемичних іменників з урахуванням синергетичного циклу порядку – хаос – порядок і таким чином поповнити германське мовознавство новими знаннями про німецькоязычну субстантивну лексику.

Ключевые слова: декодирование стилистических характеристик существительного, семантический объем слова, главная/производная номинация, ментальный лексикон человека, лингвосинергетическая модель, полисемичная/моносемичная модель существительного, принцип минимизации усилий, самоорганизация.

STYLISTIC CHARACTERISTICS IN THE SYNERGETIC OF DECODING THE SEMANTIC VOLUME OF A NOUN (on the material of modern German-language fiction)

Drebet V. V.

doctor of philological sciences, professor,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

The article focuses on the interaction of syntagmatic, semantic and paradigmatic factors in the generation of noun content with its stylistic characteristics in the German language according to the linguosynergetic scientific approach, which treats the language as a complex and dynamic system capable of self-organizing and self-regulating by selecting the most optimal and most comfortable elements of speech tools to the language treasury. Methodologically important in the article is the position that the synergetic law of the least effort is the driving factor in language development. In synergetic terms the author of this article draw parallels between the vocabulary as a representative of the linguistic generalization of the structured amount of knowledge of the learned extra-linguistic reality and mental lexicon, which is not an arbitrary accumulation of inputs, but forms a structured hierarchical system of such inputs. If, in synergetic terms, lexical units and their meanings at the language level contain encoded structured information, then in the same way in the thesis the implementation of the word in one of its meanings at the speech level is considered as information decoding. In relation to the noun, the synergetic mechanism of least effort in the process of generating noun-information speech content implies that the human mental lexicon is directed at optimal decoding of the semantic volume of word with his stylistic status. The results of the study were obtained under synergetic-quantitative approach and then extrapolated to the linguosynergetic models of noun name self-organization by the principle of least effort that directs the human mental lexicon to the optimal decoding of the semantic volume of polysemantic or monosemantic nouns in correlation with their stylistic characteristics in German-language

fiction. The study describes the build-up and inherent regulation of the polysemic/monosemic nouns semantic model in the synergetic cycle order-chaos-order thus enriching the German linguistics with the topical knowledge about the nouns in the German language.

Keywords: *decoding of the stylistic characteristics of a noun, semantic volume of a word, main/derived nomination, human mental lexicon, linguosynergetic model, polysemic/monosemic model of the noun, principle of least effort, self-organizing.*

Вступ

У пропонованій статті стилістичні характеристики визначено як декодування у співвіднесенні з відповідним семантичним обсягом іменників, реалізованих у текстах сучасної німецькомовної художньої прози. У синергетичному розумінні можна говорити про те, що мова як саморегульовальна система під впливом зовнішньої енергії та інформації виробила механізм репрезентацій семантично-стилістичного буття іменника, зокрема, у німецькомовному просторі.

Сучасна лінгвосинергетична теорія розглядає значення слова з позиції відкритої нестійкої структури знань та досвіду (Герман 2000), передбачуваності і співвідносності з іншими структурами знань (Колмогорова 2012) тощо. Передумовою тлумачення значення мовного знака у руслі лінгвосинергетики став її розвиток як нової наукової парадигми (Домброван 2013; Пихтовникова 2012; Селіванова 2013). Прийшов час вивчати вибудовування іменникового змісту у німецькій мові у співвіднесенні з декодуванням стилістичних ознак семантичного обсягу слова з позицій лінгвосинергетики.

Лексикологія та лексикографія постійно потребують отримання актуальних даних про синтагматичні характеристики іменника у новій мовленнєвій ситуації з новим предметно-логічним змістом, а тому зрозумілим є інтерес до вивчення іменника з найрізноманітніших позицій та у найрізноманітніших аспектах (див. Генералова 1973; Ольшанский, Скиба 1987; Laddissow 1983; Mainike 1996; Primus 2012). Але ще й досі поза увагою залишаються питання щодо синергетики генерування іменникового змісту з різними стилістичними ознаками у німецькомовних текстах художньої прози за принципом мінімізації зусиль і збереження мовної енергії. Лінгвосинергетичний підхід із залученням квантитативних методів дослідження дає змогу об'єктивно проаналізувати на синхронічному зрізі результати саморегуляції й становлення полісемічних та моносемічних іменників з їх стилістичними маркерами з огляду на пройдений ними синергетичний цикл „порядок – хаос – порядок“ і в такий спосіб поповнити германське мовознавство новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику.

Мета цієї розвідки полягає у вивченні дії синергетичного закону докладання найменших зусиль, направлених на декодування полісемічної та моносемічної моделей слова у співвіднесенні зі стилістичними характеристиками декодованого семантичного обсягу іменника у сучасних німецькомовних текстах художньої прози.

Методи дослідження. Для встановлення типу реалізованих номінацій на основі аналізу словникових визначень використано методи компонентного і контекстуального аналізу; для перевірки істинності та теоретичної значущості отриманих результатів – методика квантитативного аналізу

(хі-квадрат). На підставі синергетично-квантитативного підходу потрібно було створити синергетичні моделі декодування стилістичних ознак іменників у німецькій мові, теоретичним обґрунтуванням яких слугувало попереднє обчислення емпіричних величин з допомогою формули χ^2 . У нашому дослідженні ми дотримувались обчислень В. В. Левицького, коли мінімальна теоретично значуща сума критерію хі-квадрат при числі ступенів свободи $df=1$ і при похибці $P=0,05$ складає $\chi^2=3,84$ (детальніше див. Левицький 2012: 120-125; 137-138]. Відповідно, показники формули χ^2 кореспондували у нашому випадку з конструкціями синергетичних моделей. Це інтерпретувалось як критично значимий показник відповідності кількості контекстуальних реалізацій синергетичному закону мінімізації зусиль, направлених на декодування семантичного обсягу з певним стилістичним маркером у полісемічній або моносемічній моделі іменника. Крива з позитивним показником у напрямку плюс буде інтерпретуватись у наших моделях як відповідність синергетичному закону збереження зусиль у мові, а з негативним показником у напрямку мінус – як невідповідність.

Результати та обговорення

Предметно-логічний зміст контекстуальних ситуацій є різним, через що лексичне наповнення може мати різні стилістичні характеристики. В. В. Виноградов пише: «Якщо досліджувати лексичний склад певної мови, то ми бачимо, що одні слова більше обертаються в межах книжкової мови, інші несуть відбиток розмовності, треті характерні лише для віршованої мови, четверті належать до якої-небудь галузі науково-технічної мови, п'яті застарівають і стають маловживаними і т.п. Такі зазначення, які встановлюють звичне коло вживань того чи іншого слова, називаються стилістичними позначками» (Виноградов 1977: 209). Додаткові відомості, які одночасно передані разом з інформацією про назване явище дійсності, відображають ставлення того, хто говорить чи пише, до згаданого предмету комунікації, до партнера спілкування, до комунікативної ситуації. У цьому зв'язку К. Д. Людвіг пише: «Мабуть, можна говорити ... про комунікативно-прагматичні потенціали лексеми і виділяти їх у словнику комунікативно-прагматичними маркуваннями» (Ludwig 1991: 42). Як слова, так і окремі значення слів можуть мати стилістичне маркування або, як зазначено вище, стилістичні позначки. Іншими словами, йдеться про стилістичний статус слова. Коли ми говоримо про стилістичний статус слова, ми маємо на увазі функціональні стилі. Услід за Ю.С.Степановим під функціональним стилем ми розуміємо наступне: «Функціональний стиль – це історично складена ... підсистема загальнонародної мови, яка закріплена за тими чи іншими ситуаціями спілкування і яка характеризується набором засобів вираження (Степанов 1965: 218). Робимо висновок, що певні значення слова можуть отримувати відповідні стилістичні маркування як знак належності до специфічної мовленнєвої ситуації. У такий спосіб стилістичний потенціал реалізованого слова входить у зміст синтагматичних відношень у залежності від ситуації. Це дозволяє розглядати залучення іменника німецької мови до вираження змісту, котрий у цьому випадку стосуватиметься стилістичної природи іменникової лексики.

З огляду на універсальний характер полісемії, сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів у структурі іменника утворює ієрархічні відношення на мовному рівні між його головним та похідним значеннями. Людина звертається до слів та їх значень для потреб комунікації, внаслідок чого активуються знання, акумульовані пам'яттю. Пам'ять виступає у ролі ментального лексикону людини. З позицій когнітивізму ментальний лексикон не є довільним накопиченням внесеної інформації, він представляє собою структуровану систему, в якій кожне внесення визначається своїм рангом, тобто своїм відношенням до інших внесень у лексикон, тому лексичні одиниці зберігаються у вигляді організованих взаємозв'язків (Schwarz 1996: 126). Подібним чином і в синергетичній теорії розглядають значення слова як відкриту структуру знань і досвіду, співвідносну з іншими структурами знань (Колмогорова 2012: 61). Тому вважаємо, що у синергетичному розумінні доцільно проводити паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Якщо в синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні містять закодовану структуровану інформацію, то в цьому ж руслі потрібно розглядати реалізацію слова в одному з своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації.

Американський лінгвіст Дж. Ціпф екстраполював універсальний принцип найменшого докладання зусиль у поведінці та діях людини на мову (Zipf 1949: 255). Виходячи з цього положення стосовно, потрібно перевірити дію синергетичного принципу економії зусиль під час декодування іменникової інформації у співвіднесенні зі стилістичними характеристиками декодованого семантичного обсягу іменника у сучасних німецькомовних текстах художньої прози. Головні номінації корелюють із реалізацією головного значення слова, а похідні – з похідними значеннями. Окрім цього, на рівні мовлення також відбуватиметься реалізація іменників, які на рівні мови є моносемічними і, таким чином, представлятимуть реалізацію номінацій моносемічного іменникового потенціалу.

Для виконання поставленого перед нами завдання ми взяли п'ять прозових творів німецькомовних авторів (Christa Wolf „Kindheitsmuster“, Heinrich Böll „Billard um halb zehn“, Hermann Hesse „Das Glasperlenspiel“, Martin Walser „Der Augenblick der Liebe“, Patrick Süskind „Das Parfum“). Методом фрагментарної вибірки з кожного твору було взято відповідно по 1000 іменників, які зустрічались у синтаксичних конструкціях на кожних двох з кожних двадцяти сторінок твору (разом з п'яти творів це склало 5000 іменників). Для отримання даних про семантичні характеристики іменникової лексики залучено авторитетний тлумачний словник „Duden. Deutsches Universalwörterbuch“ (Duden: 2003). У разі наявності стилістичної позначки зафіксоване у словнику ДУДЕН і подається в дужках або перед тлумачними компонентами всього слова, або лише перед тлумачними компонентами окремих значень. При аналізі стилістичних характеристик реалізованих іменникових номінацій ми взяли за основу класифікацію А. А. Полікарпова/В. Я. Курлова (Поликарпов, Курлов 1994: 64-65), а також вра-

хували погляди інших дослідників на проблему стилістичного статусу слова (пор. Laddissow 1983; Schippan 1983: 273-274).

Декодування стилістично немаркованого семантичного обсягу іменників. Найчисельнішою групою є група реалізацій стилістично нейтральних іменникових номінацій. Наприклад:

„Das war für den *Portier* schon *Zeremonie* geworden, fast *Liturgie*, ihm in *Fleisch und Blut übergegangen*...“ (Böll 2007: 37).

У наведеній синтаксичній рамці у ролі головної номінації реалізується стилістично немаркований іменник *Portier* (der Portier – 1. jmd., der in einem Hotel, großen [Wohn]gebäude o.Ä. auf Kommende u. Gehende achtet bzw. sie hinein- od. hinauslässt, Auskünfte gibt usw). Стилiстично немарковані іменники *Fleisch* та *Blut* реалізується у сталому виразі, зафіксованому у словнику з головним значенням слова *Fleisch* (das Fleisch - 1. von Bindegewebe umgebenes weiches Muskelgewebe des menschlichen u. tierischen Körpers • jmdm. in Fleisch und Blut übergehen (jmdm. zur selbstverständlichen Gewohnheit werden; etw. beherrschen, ohne überlegen zu müssen). Реалізований у цьому сталому виразі іменник *Blut* представляє моносемічну номінацію (das Blut – dem Stoffwechsel dienende, im Körper des Menschen u. vieler Tiere zirkulierende rote Flüssigkeit). Іменник *Zeremonie* демонструє генерування змісту своїм стилістично немаркованим моносемічним потенціалом: (die Zeremonie – in bestimmten festen Formen bzw. nach einem Ritus ablaufende feierliche Handlung).

Всього у групі стилістично немаркованих іменникових реалізацій зафіксовано 4500 випадків, 2134 з яких належить до головної номінації, 1448 є реалізаціями моносемічних іменників і 918 реалізацій представляють похідні номінації. Складена на основі показників формули хі-квадрат синергетична модель рисунка 1 демонструє, що крива декодування стилістично немаркованого семантичного обсягу головних номінацій полісемічної моделі іменника сягнула найвищої точки 65,66 у напрямку плюс, крива декодування похідних номінацій полісемічної моделі іменника досягла у напрямку плюс точки 29,1, а крива декодування стилістично нейтральної моносемічної моделі іменника сягнула у напрямку плюс найнижчої точки 14,43:

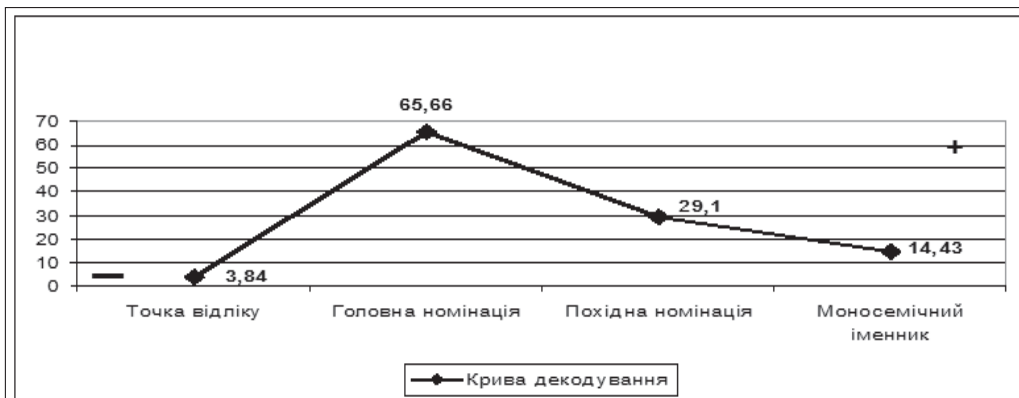

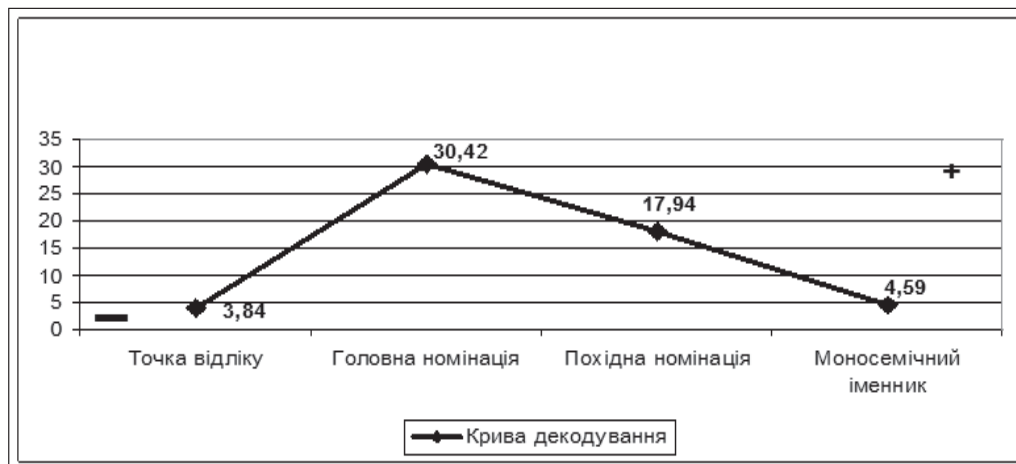
Рис. 1. Синергетична модель декодування стилістично немаркованого семантичного обсягу іменників у німецькомовній художній прозі

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що мовленнєва іменникова інтеграція оптимально скеровує ментальний лексикон людини на декодування стилістично немаркованого семантичного обсягу номінацій полісемічної та моносемічної моделі слова і тим самим врівноважує потреби генерування іменникового змісту у досліджуваних нами німецькомовних текстах художньої прози.

Декодування семантичного обсягу іменників з емоційно-експресивної стилістичною віднесеністю. Другою за чисельністю є група іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками емоційно-експресивної віднесеності. Наприклад:

„*Aber ich hätte es wissen müssen, dass du ein Schwein bist*“ (Böll 2007: 59). У наведеному реченні іменник *Schwein* реалізується у похідній номінації зі стилістичними характеристиками лайливого слова для вираження зневажливого ставлення до особи (das Schwein - **2. a**) (derb abwertend, oft als Schimpfwort) *jmd., den man wegen seiner Handlungs- od. Denkweise als verachtenswert betrachtet*).

Всього у групі іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками емоційно-експресивної віднесеності зафіксовано 211 реалізацій, 84 з яких належить до моносемічної моделі, 70 є реалізаціями похідних номінацій полісемічної моделі слова і 57 – головних. Складена на основі показників формули χ^2 -квадрат синергетична модель рисунка 2 демонструє, що крива декодування емоційно-експресивної стилістичної віднесеності семантичного обсягу головних номінацій полісемічної моделі іменника сягнула найвищої точки 30,42 у напрямку плюс, крива декодування похідних номінацій полісемічної моделі іменника досягла у напрямку плюс точки 17,94, а крива декодування моносемічної моделі іменника з емоційно-експресивним стилістичним маркуванням сягнула у напрямку плюс найнижчої точки 4,59:

Рис. 2. Синергетична модель декодування семантичного обсягу іменників з емоційно-експресивною стилістичною віднесеністю у німецькомовній художній прозі

З погляду лінгвосинергетики знову можна говорити про те, що мовленнєва іменникова інтеграція оптимально скеровує ментальний лексикон людини на декодування емоційно-експресивної стилістичної віднесеності семантичного обсягу номінацій полісемічної та моносемічної моделі слова і тим самим врівноважує потреби генерування іменникового змісту з відповідним стилістичним статусом у досліджуваних нами німецькомовних текстах художньої прози.

Декодування семантичного обсягу іменників з фахово-функціональною стилістичною віднесеністю. Третьою за чисельністю є група іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками фахово-функціональної віднесеності. Наприклад:

„*Jemanden vermissen, der noch nicht da was. Geht das? Sich der Nicht-Zensur hingeben*“ (Walser 2006: 91).

У наведеному контекстуальному оточенні реалізований іменник *Nicht-Zensur* виступає складним словом, яке у такому вигляді відсутнє у словнику. Тобто ми маємо справу з складним утворенням одного моменту, яке відноситься до складних слів, що «виникли у словотворі автора тексту під час формулювання думки» (Polenz 2012: 41). Перша частина *Nicht-* в складному утворенні з іменниками містить заперечення значення слова. Тобто, у нашому випадку нам спочатку потрібно встановити, яка значення іменника *Zensur* заперечується. Отож, проаналізувавши парадигматику слова *Zensur* і зіставивши потенційні реалізації цього полісемічного слова з поданим вище контекстуальним оточенням, робимо висновок, що іменник *Nicht-Zensur* демонструє реалізацію похідної номінації зі стилістичною віднесеністю функціонування у сфері психології (*die Zensur - 3. (Psych.) Kontrollinstanz der Persönlichkeit an der Grenze zwischen Bewusstsein u. Unbewusstsein, die Wünsche u. Triebregungen kontrolliert u. reguliert*).

Всього у групі іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками фахово-функціональної віднесеності зафіксовано 149 реалізацій, 63 з яких належить до моносемічних номінацій, 52 є реалізаціями головних номінацій полісемічної моделі слова і 34 – похідних. Відповідна синергетична модель подана у графічному зображенні рисунка 3:

Рис. 3. Синергетична модель декодування семантичного обсягу іменників з фахово-функціональною стилістичною віднесеністю у німецькомовній художній прозі

Складена на основі показників формули χ^2 -квадрат синергетична модель рисунка 3 демонструє, що крива декодування фахово-групової стилістичної віднесеності семантичного обсягу головних номінацій полісемічної моделі іменника сягнула найвищої точки 6,99 у напрямку плюс, крива декодування моносемічних номінацій досягла у напрямку плюс точки 5,96. У напрямку мінус спостерігається декодування семантичного обсягу похідних номінацій полісемічної моделі іменника (0,17).

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що мовленнєва іменникова інтеграція оптимально скеровує ментальний лексикон людини на декодування фахово-функціональної стилістичної віднесеності семантичного обсягу головних номінацій полісемічної моделі слова та моносемічної моделі іменника і тим самим врівноважує потреби генерування іменникового змісту з відповідним стилістичним статусом у досліджуваних нами німецькомовних текстах художньої прози. Синергетика декодування семантичного обсягу похідних номінацій полісемічних іменників не є теоретично значущим фактором мінімізації сил і збереження мовної енергії у найменуванні змісту, пов'язаного з певними сферами професійної діяльності, науки, суспільного, культурного життя і т.п.

Декодування семантичного обсягу іменників зі стилістичною віднесеністю до розмовної мови. Завершує нашу класифікацію група іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками розмовної мови. Наприклад:

„Dem nun wieder, Onkel Walter Menzel, hatte das Schicksal wie jedem rechten Mann seine Arbeit als Lebensziel zugebracht, sein Fortkommen, das für Zigeunerin auf der offenen Hand lag“ (Wolf 1988: 108).

У наведеному контекстуальному оточенні іменник *Hand* демонструє реалізацію стилістичних характеристик розмовної мови у сталому виразі *auf der Hand liegen* (die Hand - 1. von Handwurzel, Mittelhand u. fünf Fingern gebildeter unterster Teil des Armes bei Menschen u. Affen, der die Funktionen des Haltens, Greifens usw. hat • (ugs.) ganz offenkundig, klar erkennbar, eindeutig sein).

Всього у групі іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками розмовної мови зафіксовано 140 реалізацій, 56 з яких належить до моносемічних номінацій, 51 іменник є реалізацією похідних номінацій полісемічної моделі слова і 33 – головних. Складена на основі показників формули χ^2 -квадрат синергетична модель рисунка 4 демонструє, що крива декодування семантичного обсягу іменників зі стилістичною віднесеністю до розмовної мови для головних номінацій полісемічної моделі іменника сягнула найвищої точки 22,98 у напрямку плюс, крива декодування похідних номінацій полісемічної моделі досягла у напрямку плюс точки 19,15. У напрямку мінус спостерігається декодування семантичного обсягу моносемічної моделі іменника (3,17):

Рис. 4. Синергетична модель декодування семантичного обсягу іменників зі стилістичною віднесеністю до розмовної мови у німецькомовній художній прозі

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що мовленнєва іменникова інтеграція оптимально скеровує ментальний лексикон людини на декодування розмовної стилістичної віднесеності семантичного обсягу головних та похідних номінацій полісемічної моделі слова і тим самим врівноважує потреби генерування іменникового змісту з відповідним стилістичним статусом у досліджуваних нами німецькомовних текстах художньої прози. Синергетика декодування семантичного обсягу моносемічних іменників не є теоретично значущим фактором мінімізації сил і збереження мовної енергії у найменуванні змісту, пов'язаного з розмовним стилем.

Висновки

У результаті дослідження стилістичних характеристик у синергетиці декодування семантичного обсягу іменників у німецькомовних текстах художньої прози ми дійшли наступних висновків:

1) ієрархія декодування у порядку спадання 1) *головна номінація* – 2) *похідна номінація* – 3) *моно* з позицій лінгвосинергетики свідчить на користь встановлення динамічної рівноваги між кількістю реалізацій та оптимальним для декодування ментальним лексиконом людини семантичного обсягу полісемічних та моносемічних іменників у рамках вибудовування іменникового змісту, який у німецькомовних текстах художньої прози 1) не пов'язаний зі стилістичним маркуванням, 2) пов'язаний з емоційно-експресивною стилістичною віднесеністю;

2) ієрархія декодування у порядку спадання 1) *головна номінація* – 2) *моно* з позицій лінгвосинергетики свідчить на користь встановлення динамічної рівноваги між кількістю реалізацій та оптимальним для декодування ментальним лексиконом людини семантичного обсягу спочатку для полісемічних іменників з їх головними номінаціями, а потім і для моносемічних іменників у рамках вибудовування іменникового змісту, який у німецькомовних текстах художньої прози пов'язаний з фахово-функціональною стилістичною

віднесеністю. Якщо під впливом флуктуацій або зовнішньої енергії кількість реалізацій семантичного обсягу похідних номінацій полісемічних іменників зі стилістичними характеристиками фахово-функціональної віднесеності не відповідатиме синергетичному закону мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на їх оптимальне декодування і опрацювання, то такий синергетичний закон розвиватиме парадигму декодувань іменникової інформації з названими стилістичними характеристиками на користь головних номінацій полісемічної моделі слова та на користь моносемічної моделі у німецькомовній художній прозі, а похідні номінації полісемічних іменників з фахово-функціональним стилем відходитимуть на задній план;

3) ієрархія декодування у порядку спадання 1) *головна номінація* – 2) *похідна номінація* з позицій лінгвосинергетики свідчить на користь встановлення динамічної рівноваги між кількістю реалізацій та оптимальним для декодування ментальним лексиконом людини семантичного обсягу спочатку головних, а потім і похідних номінацій полісемічних іменників у рамках вибудовування іменникового змісту, який у німецькомовних текстах художньої прози пов'язаний зі стилістичною віднесеністю до розмовної мови. Якщо під впливом флуктуацій або зовнішньої енергії кількість реалізацій семантичного обсягу моносемічних іменників зі стилістичними характеристиками розмовної мови не відповідатиме синергетичному закону мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на їх оптимальне декодування і опрацювання, то такий синергетичний закон розвиватиме парадигму декодувань іменникової інформації з названими стилістичними характеристиками на користь головних та похідних номінацій полісемічної моделі слова у німецькомовній художній прозі, а моносемічні іменники з функцією розмовного стилю відходитимуть на задній план.

4) у напрямі прогресу, тобто на користь синергетичного закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на оптимальну насиченість інформаційно-іменниковим змістом з різними стилістичними ознаками, у досліджуваній німецькомовній художній прозі свідчать 10 з 12 обчислень.

Звичайно, що такі висновки не є остаточними. Скоріш, вони є поштовхом для продовження і поглиблення дослідження дії синергетичного принципу мінімізації зусиль, направлених на декодування семантичного обсягу моносемічної та полісемічної моделей іменника з різними стилістичними характеристиками не тільки у німецькомовних текстах художньої прози, але й у публіцистичних текстах. Це повинно сприяти отриманню якомога об'єктивної картини динаміки взаємовідношень стилістики і семантики у сучасній німецькій мові, теоретично обґрунтовувати і прогнозувати синергетичний цикл становлення та самоорганізації полісемічної та моносемічної моделей іменника з різним стилістичним статусом у парадигмі досліджень сучасної лінгвосинергетики.

Список літератури

- Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва: Наука, 1977. 312 с.
- Генералова Л. К. К вопросу о структуре значений имен существительных // Сборник научных трудов Московского педагогического института. 1973. № 71. С. 43–50.
- Герман И. А. Лингвосинергетика. Барнаул: Издательство Алтайской академии экономики и права, 2000. 168 с.
- Домброван Т. И. Язык в контексте синергетики. Одесса: Одесская городская типография, 2013. 342 с.
- Колмогорова А. В. Языковое значение как синергетическая система // Научное мнение. 2012. № 9. С. 61–67.
- Левицкий В. В. Семасиология. 2-е изд., испр. и доп. Винница: Нова книга, 2012. 680 с.
- Ольшанский И. П., Скиба Г. В. Лексическая полисемия в системе языка и тексте. Кишинев: Штиинца, 1987. 127 с.
- Пихтовникова Л. С. Лингвосинергетика: основы и очерк направлений: монография. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. 180 с.
- Поликарпов А. А., Курлов В. Я. Стилистика, семантика, грамматика: Опыт анализа системных взаимосвязей // Вопросы языкознания. 1994. Вып. 1. С. 62–75.
- Селіванова О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке: монографія. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2013. 488 с.
- Степанов Ю. С. Французская стилистика. Москва: Высшая школа, 1965. 355 с.
- Böll H. Billard um halb zehn. Санкт-Петербург: Капо, 2007. 478 S.
- Duden. Deutsches Universalwörterbuch. On CD. Mannheim: Dudenverlag, 2003. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. Систем. вимоги : Pentium ; 128 Mb RAM ; Windows 2000, XP ; MS Word 2000. Назва з титул. екрану.
- Hesse H. Das Glasperlenspiel. Санкт-Петербург: Капо, 2006. 478 S.
- Laddisow A. Konnotation in der nominalen Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache // Entwicklungen der Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / Hrsg. Fleischer Wolfgang. Berlin, 1983. S. 21–48.
- Ludwig K. D. Markierungen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch des Deutschen. Tübingen: Niemeyer, 1991. 365 S.
- Maineke E. Das Substantiv in der deutschen Gegenwartssprache. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 1996. 496 S.
- Polenz P. Deutsche Satzsemantik. 3. Aufl. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 2012. 389 S.
- Primus B. Semantische Rollen. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 2012. 99 S.
- Schippan T. Zum Problem der Konnotation // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. 1983. Jg. 32, H. 6. S. 679-684.
- Schwarz M. Einführung in die Kognitive Linguistik. 2. überarb. Aufl. Tübingen und Basel: Francke Verlag, 1996. 238 S.
- Süskind P. Das Parfum. Zürich: Diogenes Tachenbuch Verlag AG, 1994. 320 S.
- Walser M. Der Augenblick der Liebe. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2006. 254 S.
- Wolf C. Kindheitsmuster. Frankfurt am Main: Luchterhand Literaturverlag GmbH, 1988. 549 S.
- Zipf G. K. Human behaviour and the principle of least effort. Cambridge: Addison-Wesley, 1949. 573 p.

References

- Vinogradov V. V. (1977). Izbrannyye trudy. Leksikologiya i leksikografiya. Moskva: Nauka.
- Generalova L. K. (1973). K voprosu o strukture znachenij imen sushhestvitel'nyh. In Sbornik nauchnyh trudov Moskovskogo pedagogicheskogo instituta. № 71. 43-50.
- German I. A. (2000). Lingvosinergetika. Barnaul: Izdatelstvo Altaiskoi akademii ekonomiki i prava, 2000.
- Dombrovan T. I. (2013). Jazyk v kontekste sinergetiki. Odessa: Odessaika gorodskaja tipografiia.
- Kolmogorova A. V. (2012). Jazykovoe znachenie kak sinergeticheskaja sistema. In Nauchnoe mnenie. № 9. 61-67.
- Levickij V. V. (2006). Semasiologija. 2-e izd., ispr. i dop. Vinnitsa: Nova knyha.

- Olshanskii I. P., Skiba G. V. (1987). Leksicheskaia polisemiia v sisteme iazyka i tekste. Kishinev: Shtiintca.
- Pikhtovnikova L. S. (2012). Lingvosinergetika: osnovy i ocherk napravlenii: monografiia. Kharkov: KhNU imeni V. N. Karazina.
- Polikarpov A. A., Kurlov V. Ia. (1994). Stilistika, semantika, grammatika: Opyt analiza sistemnykh vzaimosviazei. In Voprosy iazykoznanii. № 1. 62–75.
- Selivanova O. (2013). Svit svidomosti v movi. Mir soznaniia v iazyke: monografiia. Cherkasy: Yu. Chabanenko.
- Stepanov Iu. S. (1965). Frantsuzskaia stilistika. Moskva: Vysshaia shkola.
- Böll H. (2007). Billard um halb zehn. Sankt-Peterburg: Karo.
- Duden. Deutsches Universalwörterbuch (2003). On CD. Mannheim: Dudenverlag., 1 elektron. opt. disk (CD-ROM): kolor.; 12 см. System. vymohy: Pentium; 128 Mb RAM; Windows 2000, XP; MS Word 2000. Nazva z tytul. ekranu.
- Hesse H. (2006). Das Glasperlenspiel. Санкт-Петербург: Sankt-Peterburg: Karo.
- Laddisow A. (1983). Konnotation in der nominalen Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. In Entwicklungen der Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / Hrsg. Fleischer Wolfgang. Berlin. 21–48.
- Ludwig K. D. (1991). Markierungen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch des Deutschen. Tübingen: Niemeyer.
- Maineke E. (1996). Das Substantiv in der deutschen Gegenwartssprache. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER.
- Polenz P. (2012). Deutsche Satzsemantik. 3. Aufl. Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- Primus B. (2012). Semantische Rollen. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER.
- Schippan T. (1983). Zum Problem der Konnotation. In Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. 32 (6). 679-684.
- Schwarz M. (1996). Einführung in die Kognitive Linguistik. 2. überarb. Aufl. Tübingen und Basel: Francke Verlag.
- Süskind P. (1994). Das Parfum. Zürich: Diogenes Taschenbuch Verlag AG.
- Walser M. (2006). Der Augenblick der Liebe. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.
- Wolf C. (1988). Kindheitsmuster. Frankfurt am Main: Luchterhand Literaturverlag GmbH.
25. Zipf G. K. (1949). Human behaviour and the principle of least effort. Cambridge: Addison–Wesley.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2019 року